

Ljerka ŠIMUNKOVIĆ – Nataša BAJIĆ-ŽARKO – Miroslav ROŽMAN, **Pisma Ivana Luke Garagnina bratu Dominku 1806.–1814.**, Građa i prilozi za povijest Dalmacije, br. 22, Državni arhiv u Splitu, Split, 2008./2009., 359 str.

Ljerka Šimunković, Nataša Bajić-Žarko i Miroslav Rožman za novi broj časopisa *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* priredili su pisma Ivana Luke Garagnina bratu Dominiku u razdoblju francuske vladavine u Dalmaciji od 1806. do 1814. godine. Pisma su pohranjena u Arhivu obitelji Fanfogna – Garagnin u Državnome arhivu u Splitu. Ovdje priređena pisma nastavak su istraživanja i priređivačke djelatnosti Ljerke Šimunković i Nataše Bajić – Žarko koja se tiču pisama dvojice braće Garagnin objavljenih u broju 20 *Građe i priloga za povijest Dalmacije* iz 2005. godine pod naslovom *Iz korespondencije Dominika i Ivana Luke Garagnina*. Također treba napomenuti kako je u broju 25 (2007.) *Zbornika Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* objavljen i prikaz spomenutog broja *Građe i priloga za povijest Dalmacije* iz 2005. godine (str. 388–390).

Braća Dominik (1761.–1848.) i Ivan Luka (1764.–1841.) Garagnin iz Trogira pripadali su krugu najistaknutijih intelektualaca u Dalmaciji s prijelaza 18. u 19. stoljeće, ističući se

svojom intelektualnom, gospodarskom i političkom djelatnošću uoči samog pada *Serenissime* i u vrijeme francuske uprave u Dalmaciji. Dok se stariji brat Dominik bavio upravom, mlađi Ivan Luka intenzivno je radio na unapređenju gospodarstva i obrazovanja, a obojica su bili »frankofilski« usmjereni, što se očitovalo ponajprije u njihovu prihvaćanju fiziokratizma, a potom i temeljnih ideja Francuske revolucije, kao i priključenju masonima. Obojica su se kretala u najvišim društvenim, političkim i vojnim krugovima, osobno prijateljujući i sa samim maršalom Marmontom. Od početka francuske uprave u Dalmaciji, Ivan Luka preuzeo je određene upravne dužnosti u pokrajini (od kojih su posebno važne bile članstvo u Središnjem povjerenstvu za vode i ceste u Dalmaciji i dužnost središnjeg inspektora za šume i rude), a Dominik je najprije imenovan izravnim vladinim delegatom za Split i područje zaleđa te otoka koji gravitiraju prema gradu, a potom je 1808. godine postao civilni administrator dubrovačkog područja. Da je uspješno upravljao i organizirao upravu u Dalmaciji oslanjajući se uvelike i na lokalno plemstvo i građanstvo sklono Francuzima, potvrđuje i njegovo stjecanje titule baruna carstva te odlikovanje Legijom časti.

U ovom broju časopisa *Grada i prilozi za povijest Dalmacije* nalaze se ukupno 182 pisma koja je Ivan Luka slao bratu Dominiku u razdoblju od 11. veljače 1806. do 16. srpnja 1814. Broj započinje *Riječju urednice* (str. 7), koju potpisuje Nataša Bajić-Žarko, a nastavlja se *Uvodom* (str. 9–29) podijeljenim na nekoliko manjih cjelina. Osnovna je namjera *Uvoda* pojasniti kontekst vremena u kojem su pisma nastala pa je tako, nakon kratkog komentara o istraženosti francuske uprave u Dalmaciji u domaćoj i stranoj historiografiji, najviše pozornosti posvećeno opisu razdoblja od pada Mletačke Republike, s naglaskom na godine Napoleonove vladavine, pa zaključno do početka austrijske uprave. Spominjane događaje koji se odnose na Dalmaciju priređivači povezuju s onima u Europi te tako razmatraju utjecaj novih ideja proizašlih iz Francuske revolucije koje su se, uglavnom neuspješno, nastojale uvesti u društvenu sredinu na istočnojadranskoj obali. Kao sastavni dio tih događanja detaljno je opisana i djelatnost braće Garagnin, koji su, kako je ovdje već napomenuto, u tome razdoblju imali vrlo važnu ulogu. U završnom dijelu *Uvoda* razmatraju se pitanja same obrađene građe, od učestalosti slanja pisama i njihova sadržaja do njihovih jezičnih i stilskih karakteristika. Priređivači ističu kako je intenzitet slanja pisama neujednačen prema godinama, što pokušavaju rastumačiti brojnim nedaćama kroz koje je obiteljski arhiv prolazio u kasnijim vremenima, kao i nesigurnom razdoblju u kojima su pisma nastajala. Po sadržaju, pisma su ponajprije »privatna« pa se u njima mnogo govori o međuobiteljskim odnosima, obiteljskom gospodarstvu i financijama te društvenim odnosima koje je Ivan Luka održavao s raznim osobama u Dalmaciji. Također, pisma su po sadržaju i društveno-politička, pri čemu se mogu iščitati prilike u Dalmaciji u sklopu Italskoga Kraljevstva i kasnije Ilirskih pokrajina, a potom, ipak u mnogo manjoj mjeri, i prilike na ovim prostorima u sklopu čitavoga Napoleonova carstva. Što se tiče jezičnih i stilskih karakteristika, priređivači ističu kako su pisma pisana karakterističnim epistolarnim stilom, manje konvencionalnim od literarnog, a sam jezik pisama, unatoč posebnostima koje s obzirom na svoju starost donosi, za suvremene je čitatelje dosta razumljiv. Kao zanimljivost ističe se kako su se braća međusobno oslovljavala s »vi«.

Uz *Uvod*, pisan hrvatskim jezikom, nalazi se i njegov prijevod M. Rožmana na francuski jezik (str. 31–40), a potom slijedi središnji dio u kojem se donosi prijepiska Ivana Luke

Garagnina bratu Dominiku (41–332). Pisma su poredana kronološki, jasnije grupirana po godinama nastanka, sadrže regeste na hrvatskom jeziku, a popraćena su i odgovarajućim znanstvenim aparatom koji ponajprije donosi podatke o osobama spominjanima u pismima.

Na kraju ovog broja časopisa nalaze se popisi arhivskih izvora, literature i webografija (str. 333–337), a potom slijede sažeci na francuskom, talijanskom i engleskom jeziku (str. 339–341) te popis ilustracija (str. 342–343). Broj se završava kazalima imena i zemljopisnih pojmova (str. 344–359).

Nastavkom objavljivanja korespondencije braće Garagnin u časopisu *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* priređivači Ljerka Šimunković, Nataša Bajić-Žarko i Miroslav Rožman ostvarili su nov velik doprinos istraživanju povijesti ove istaknute obitelji, ali i uopće povijesti istočnojadranske obale u razdoblju kratkotrajne, no iznimno turbulentne i još uvijek nedovoljno istražene, epizode francuske vladavine na tim prostorima. Kao zaključak, može se ustvrditi kako je ovaj uspješan istraživački pothvat izuzetno velik poticaj za nova istraživanja arhiva obitelji Fanfogna – Garagnin te daljnje objavljivanje njegove bogate i vrijedne građe čija će buduća analiza zasigurno rezultirati brojnim novim saznanjima na području istraživanja povijesti Dalmacije.

Filip Novosel